

2014-01-20
Reviderad 2014-01-24

Kvinnor i Somalia.

Rapport från utredningsresa till Nairobi, Kenya i oktober 2013

Innehåll

1. English summary.....	4
1.1. Women living with their clan but lacking a male network	4
1.2. Women's vulnerability to military forces in areas not controlled by Al Shabaab	5
1.3. Forced marriages to Al Shabaab.....	6
1.4. Female Genital Mutilation (FGM)	6
2. Inledning	7
2.1. Bakgrund	7
2.2. Avgränsning	7
3. Kvinnor utan manligt nätverk	8
3.1. Generellt om klansystemet och kvinnor	8
3.2. Definition av manligt nätverk.....	8
3.2.1. Lifos kommentar	9
3.3. Kvinnor utan manligt nätverk som bor med sin klan	9
3.3.1. Lifos kommentar	10
4. Kvinnors utsatthet i relation till olika militära styrkor i områden där Al Shabaab inte har kontroll	10
4.1. Lifos kommentar	11
5. Tvångsgiftermål till medlem i Al Shabaab	12
5.1. Lifos kommentar	13
6. Könstymning	13
6.1. Lifos kommentar	14
Källförteckning	15

Om rapporten

Denna rapport är skriven i enlighet med EU:s allmänna riktlinjer för framtagande av landinformation (2008). Den är sammanställd utifrån noggrant utvalda och allmänt tillgängliga informationskällor. Alla använda källor refereras.

Informationen har noggrant granskats, utvärderats och bearbetats under en begränsad tid. Sammanställningen gör inte anspråk på att vara uttömmande och bör inte tillmätas exklusivt bevisvärde i samband med avgörandet av ett enskilt ärende.

Om en specifik händelse, person eller organisation inte nämns i rapporten innebär inte detta att händelsen inte har ägt rum, eller att personen eller organisationen inte existerar. Informationen i rapporten återspeglar inte nödvändigtvis Migrationsverkets officiella ståndpunkt i en viss fråga och det finns ingen avsikt att genom rapporten göra politiska ställningstaganden.

1. English summary

Lifos has during the 21-15 October 2013 carried out at Fact Finding Mission to Nairobi in Kenya with the aim to update and deepen our knowledge about the situation in South/Central Somalia, primarily about the security situation, some conditions concerning Al Shabaab and the situation for women living with their clan but lacking male network. The report compiles the information given in these interviews. Analysis made by Lifos is clearly stated in the text.

The delegation performed nine interviews with staff at NGOs, UN organizations, Somalis from the civil society and academics with focus on the situation in Somalia. In selecting interviewees we have aimed at getting as many different aspects as possible.

Due to the security situation in Somalia, among other things, the delegation did not have the opportunity to go to Somalia. The situation still prevent international organizations from working in several areas in South/Central Somalia outside Mogadishu and where international organizations are on site they often lack international staff. The sources the delegation interviewed in Nairobi have close contact to South/Central Somalia. Some of them mainly work at the organization's office at the airport in Mogadishu and others do own shorter visits to the area. It is in this context important to note that the delegation in these interviews only to a very limited extent received firsthand information. The experts, with whom talks were held after the Fact Finding Mission, have travelled themselves to Somalia to collect information.

The sources interviewed had limited knowledge about the situation in the areas in South/Central Somalia still controlled by Al Shabaab and what they did know was second-hand or even third-hand information. Therefore, the information Lifos reports from these areas should be used carefully.

1.1. Women living with their clan but lacking a male network

Within the Somali clan system a woman has to be represented by a man when decision is to be made within Xeer (customary law). It is always the man who decides for the woman. If there are no close male relatives, another older male relative can speak for and decide for the woman. A male network, meaning men who can speak for the woman within Xeer, cannot exactly be defined. It varies how closely related the woman and the man are, but also with the type of relationship they have. As a frame for what to consider as a male network one could besides the father and the husband also include paternal grandfathers, paternal uncles, brothers, sons and cousins on the father's side provided they are adults and have a closer relationship with the woman than what could be the case with more distant relatives. The man also has to be in the same geographic location as the woman.

Lifos assesses that a woman in lack of a male network, living with her diya-paying sub-clan, and who has been subjected to violence can be represented by a man in her diya-paying sub-clan in negotiations within Xeer. The probability that this will occur increases with each of the following factors; the diya-paying sub-clan is in their place of residence, the diya-paying sub-clan is not in minority at the place they reside, the diya-paying sub-clan is in a rural area. If the man who negotiates for the woman is not within the woman's male network but is another man in the diya-paying sub-clan the risk increases that the negotiations are conducted in the interest of the diya-paying sub-clan rather than the woman's. Lifos would like to stress that the above applies to cases where a woman without a male network lives with her sub-clan. If the woman lacks a male network and is in another place than her diya-paying sub-clan she will lack access to Xeer.

1.2. Women's vulnerability to military forces in areas not controlled by Al Shabaab

It is reported that women are abused by different military forces, in this context meaning the SNAF, AMISOM and different clan militias. SNAF soldiers are responsible for many abuses but even AMISOM soldiers are a threat to women. It is reported from Mogadishu that AMISOM soldiers abuse women sexually. The women are called into the base under the pretext she is going to get a job, e.g. as a cleaner, but are instead assigned to a specific man for sexual services. A woman who becomes pregnant is usually thrown out by her husband and will lose her older children to her husband. Her clan will in most cases not defend her in such a situation. There are women's shelters in Mogadishu and Afgooye where a woman can stay for six months and where there is access to medical and psychosocial support. They have access to skills development with the aim that the women are able to support themselves. The women live community based in order to get a network that can provide some support and are if possible placed where their clan, but not their sub-clan, lives.

It is a stigma for a woman to become pregnant or have a child out of wedlock and it will have consequences for the woman. It can mean that the woman will be exposed to domestic violence. It can also mean that she will be excluded from the clan, which means she would lack clan protection. However, honour killings defined as the homicide of a member of a family or clan, usually a woman, by other members to restore the honour of the family or the clan which the victim is considered to have dishonoured, do not occur in Somalia.

Lifos would like to point out that the protection the women get from a network of women is not the same as clan protection. The individual has protection in the diya-paying subclan. To live in an area where the clan lives, but not having protection from the sub-clan, does not give you clan protection. However, Lifos assesses that you are less vulnerable living in an area where your clan resides than living in another clan's area. The network

the women get by living community based is more to be regarded as a way to get support than protection. For protection they are referred to the authorities.

1.3. Forced marriages to Al Shabaab

It was reported that girls are subjected to forced marriages with members of Al Shabaab, although to a lesser extent than in 2012. Since information from areas controlled by Al Shabaab is limited, Lifos would like to stress that the information concerning the above should be used with caution.

1.4. Female Genital Mutilation (FGM)

(Revised 24 January 2014)

Al Shabaab has banned FGM and, according to consulted sources, FGM does not occur in the areas controlled by Al Shabaab. The new constitution of Somalia forbids FGM but the implementation is still being discussed. Girls in areas not controlled by Al Shabaab are still subjected to FGM. In Somaliland it is only legal to perform FGM with the method *sunna*. Puntland is proposing a ban of all forms of FGM, but no decision has been made yet.

Traditionally, almost all girls in Somalia have been subjected to FGM but the prevalence is decreasing. Efforts to change the attitudes to FGM have begun, and parts of the country have banned FGM in law, at least in some forms. Since 99 % of the girls previously have been subjected to FGM, Lifos assesses that despite the bans most girls in Somalia still undergo FGM.

Lifos has previously reported on who decides that the family's daughters should or should not be subjected to FGM.¹ Lifos reports that there is diverging information on whether a mother who does not want her daughter to undergo FGM can protect her or not, and assesses that in rural areas it is probably very difficult, but also in urban areas it can in practice be very difficult for the mother to resist the social pressure.

¹ Migrationsverket, *Kvinnor och barn i Somalia. Rapport från utredningsresa till Nairobi, Kenya och Mogadishu, Hargeisa och Bosaaso i Somalia i juni 2012*, 2013-06-05 (The report is written in Swedish with an English Summary.)

2. Inledning

2.1. Bakgrund

Lifos har under perioden 21 – 25 oktober 2013 genomfört en utredningsresa till Nairobi i Kenya i syfte att inhämta uppdaterade och fördjupade kunskaper om förhållandena i södra och centrala Somalia, främst rörande säkerhetssituationen och vissa förhållande rörande Al Shabaab samt situationen för kvinnor utan manligt nätverk som bor med sin klan. I förevarande rapport redovisas insamlad information rörande kvinnor.

2.2. Avgränsning

Delegationen genomförde under resan nio intervjuer och Lifos har därefter samtalat med tre olika experter. Samtalen har förts med medarbetare vid NGO:er, FN-organisationer, medarbetare vid ambassader, somalier från civila samhället i Somalia samt akademiker med fokus på situationen i Somalia. Lifos har vid urvalet av samtalspartners strävat efter att få en så mångfacetterad bild av situationen som möjligt.

Rapporten redovisar om inte annat anges den information som insamlats under utredningsresan. Källorna anges i fotnoter och det faktum att endast en källa redovisats betyder inte nödvändigtvis att inte flera källor uppgivit samma information. En del av källorna är på egen begäran anonymisera för att inte riskera att pekats ut. De anonyma källorna har getts en egen anonym identitet (t.ex. internationell organisation A). I de delar rapporten redovisar Lifos bedömning av den inhämtade informationen framgår det av texten.

Mot bakgrund av bland annat den bristande säkerhetssituationen i Somalia har delegationen inte kunnat resa in i Somalia. Situationen i landet förhindrar fortfarande internationella organisationer att verka i flera områden utanför Mogadishu i södra och centrala Somalia och i de fall internationella organisationer är på plats saknas internationell personal. De källor som delegationen talat med i Nairobi har tät kontakt med kollegor på plats i södra och centrala Somalia. En del av dem har merparten av sin arbetstid förlagd till kontor på Mogadishu flygplats och andra gör egna kortare besök i området. Det är mot denna bakgrund viktigt att beakta att den information som delegationen fick del av under sina samtal i Nairobi i väldigt liten grad är förstahandsinformation. De experter som samtal förts med efter utredningsresan gör egna resor in i Somalia för att samla in information.

De samtalspartners som Lifos träffade hade begränsad information om situationen i de områden i södra och centrala Somalia som fortsatt kontrolleras av Al Shabaab och informationen var endast andrahands- eller tredjehandsinformation. Den information som Lifos redovisar rörande situationen i dessa områden bör därför hanteras med försiktighet.

3. Kvinnor utan manligt nätverk

3.1. Generellt om klansystemet och kvinnor

Lifos hänvisar inledningsvis till annan rapportering för att få information om klansystemet och xeer (sedvanerätten) som sådant, t.ex. Joakim Gundels *The Predicament of the Oday The role of traditional structures in security, rights, law and development in Somalia*.² Lifos vill dock peka på att det som benämns klanskydd, dvs. en individs möjlighet till skydd av sin klan mot våld främst handlar om att individen tillhör en klan som exempelvis genom militär styrka kan verka avskräckande på en eventuell angripare. Straffen inom klansystemet är kollektiva och det är den diyabetalande subklanen³ tillsammans med offrets familj som tar emot sådan betalning då offret finns inom eller skadan skett mot klanen.⁴ Inom det somaliska klansystemet är en kvinna alltid representerad av en man när beslut ska fattas inom xeer. Det är alltid mannen som beslutar för kvinnans räkning. För flickor och ogifta vuxna kvinnor är det normalt fadern som beslutar. För gifta kvinnor är det maken. Om dessa av någon anledning inte finns kan det vara faderns bröder eller någon annan äldre släkting som för kvinnans talan och beslutar för hennes räkning.⁵ Vid en utredningsresa till Nairobi, Kenya samt Hargeisa, Somalia 2009 framkom att även så avlägsna släktingar som manliga kusiner i femte led kan ge kvinnan klanskydd såtillvida att han kan föra hennes talan. Det finns dock inte någon garanti för att en kvinna kan få skydd ifrån en manlig släkting så långt bort i klansystemet. Det krävs också att den manliga släktingen befinner sig på samma geografiska ort som kvinnan.⁶

3.2. Definition av manligt nätverk

Frågan om vad som är ett manligt nätverk i betydelsen föra kvinnans talan inom xeer går inte att exakt definiera. Det varierar med hur nära släkt kvinnan är med mannen men också med vilken relation de har.⁷ En ram för vad ett manligt nätverk i ovan nämnda betydelse kan vara är att dit förutom far och make även räkna farfar, farbröder, bröder, söner och kusiner på faderns sida under förutsättning att dessa är vuxna och har en närmare relation med kvinnan än vad som kan vara fallet med mer avlägsna

² Oxfam Novib, Danish Refugee Council. DRC, *The predicament of the 'Oday' - The role of traditional structures in security, rights, law and development in Somalia*, 2006-11-01

³ Diya är blodskompensation som betals från en diyabetalande subklan till en annan. Den diyabetalande subklanen är den nivå av underklan som är kollektivt ansvarig för sin underklans säkerhet och har skyldighet att kompensera andra underklaner för skada som den egna underklanen åsamkat dem.

⁴ Landinfo, *Temanotat Somalia: Beskyttelse og Konfliktløsningsmekanismer*, 2012-07-06, s. 5f

⁵ Jama, Mohamed, chef Legal Clinic Hargeisa, samtal i Hargeisa 2012-06-14

⁶ Migrationsverket, *Somalia. Klanskydd*, 2009-04-03, s 17

⁷ Internationell organisation i Nairobi (A), samtal 2013-10-23

släktingar.⁸ Som ovan noterat måste dock mannen befinna sig på samma geografiska ort som kvinnan för att i praktiken kunna ge henne ett skydd.

3.2.1. Lifos kommentar

Lifos vill förtydliga att den diyabetalande subklanen också traditionellt bistår medlemmar i ekonomiskt trångmål. Den diyabetalande subklanen har inte någon skyldighet att bistå sina medlemmar i ekonomiskt trångmål vilket de däremot har vad gäller att bistå inom politiska och juridiska frågor. I det somaliska samhället finns traditionen att hjälpa inom storfamiljen, som i detta avseende handlar om släkt på såväl fars som mors sida så långt ut som kusiner i flera led. Knappa resurser leder till att såväl möjlighet och vilja att hjälpa andra även om dessa tillhör samma klan eller till och med samma diyabetalande subklan inte alltid finns. Framförallt för den som under en längre tid inte har haft kontakt med sin klan på orten eller med sina släktingar där är möjligheterna till ekonomiskt stöd av storfamiljen begränsad.⁹

Lifos noterar att det är av vikt att skilja på de två olika typerna av nätverk dels avseende deras funktion och dels avseende vilka släktingar som ingår i respektive nätverk. När det gäller att få tillgång till xeer är det endast den diyabetalande subklanen och manliga släktingar på faderns sida som är av relevans. Det beror på att ett barn alltid tillhör sin faders klan och gör så hela livet¹⁰. Lifos konstaterar därmed att en person således inte alltid har samma klantillhörighet som sin mor. I de fall modern inte tillhör samma diyabetalande subklan som sin dotter kan inte manliga släktingar på moderns sida föra dotterns talan inom xeer.

3.3. Kvinnor utan manligt nätverk som bor med sin klan

En källa uppgav att kvinnor som bor med sin subklan men som saknar ett eget manligt nätverk kan få sin talan förd av andra män i subklanen. Kommer kvinnan från en minoritetsklan¹¹, dvs. en klan som är i minoritet på den geografiska plats där kvinnan befinner sig, är hon dock mycket utsatt och har svårt att få någon som för hennes talan.¹² Det handlar också om var kvinnan och subklanen befinner sig. Befinner sig subklanen hemma i det område där de är bofasta är subklanen som sådan, och därmed också kvinnan, i en starkare position än om subklanen befinner sig någon annanstans som internflyktingar.¹³ Det finns en skillnad mellan stad och

⁸ Internationell organisation i Nairobi (A), samtal 2013-10-23

⁹ Landinfo, *Temanotat Somalia: Beskyttelse og Konfliktløsningsmekanismer*, 2012-07-06, s. 6

¹⁰ Internationell organisation K, Hargeisa, samtal i Hargeisa 2012-06-14

¹¹ Med minoritetsklan avses en klan som är i minoritet på den geografiska plats där den befinner sig. Det kan således vara en stor klan, som exempelvis hawiye – abgal, men som just på den orten är i minoritet. Minoritetsklaner ska inte förväxlas med begreppet minoritetsgrupper, som exempelvis midgan eller reer hamar, som inte ingår i någon av klanfamiljerna.

¹² Internationell organisation i Nairobi (B), samtal 2013-10-23

¹³ Internationell organisation i Nairobi (E), samtal 2013-10-25

landsbygd. På landsbygden kommer en kvinna sannolikt att vara skyddad även av ett mer utvidgat manligt nätverk, såsom t.ex. kusiner i flera led, eller av äldste i byn. I städerna är kvinnan dock utsatt om hon saknar ett mer nära manligt nätverk. Här är kontaktnät och värderingar svaga medan miliserna är starka.¹⁴ I städerna börjar situationen gå mot ”de starkastes överlevnad”.¹⁵ Jämfört med hur en kvinna utan manligt nätverks situation är i städerna är hennes säkerhetssituation bättre i de områden som kontrolleras av Al Shabaab.¹⁶ I områden som kontrolleras av Al Shabaab har dock inte kvinnor tillåtelse att gå ut själva.¹⁷

Kvinnor som lever utan ett manligt nätverk saknar en manlig röst. Även om en mer avlägsen släkting för hennes talan om det t.ex. förekommit våld mot henne, kommer det vara med subklanens bästa för ögonen och kvinnans intresse i saken är klart underordnad. En kvinna utan manligt nätverk kommer att prioriteras lågt när knappa resurser, såsom t.ex. matdistributioner, ska fördelas.¹⁸

3.3.1. Lifos kommentar

Att en kvinna har tillgång till en man som kan föra hennes talan är en förutsättning för att hennes sak ska kunna tas upp inom xeer. Bor kvinnan med sin diyabetalande subklan och har ett ärende som handlar om att hon utsatts för våld kommer sannolikt en man i hennes diyabetalande subklan att föra hennes talan i förhandlingar inom xeer. Sannolikheten för detta ökar för var och en av följande faktorer som är för handen; diyabetalande subklanen befinner sig på sin hemort, diyabetalande subklanen inte är i minoritet där den befinner sig och diyabetalande subklanen befinner sig på landsbygden. Om den man som för kvinnans talan inte finns i hennes eget manliga nätverk, utan är en annan man i den diyabetalande subklanen, ökar risken att förhandlingarna förs i den diyabetalande subklanens intresse snarare än kvinnans.

Lifos vill understryka att ovanstående gäller de fall där kvinnan utan manligt nätverk bor med sin subklan. Saknar kvinnan manligt nätverk och befinner sig på annan ort än sin diyabetalande subklan saknar hon tillgång till xeer.

4. Kvinnors utsatthet i relation till olika militära styrkor i områden där Al Shabaab inte har kontroll

I områden som Al Shabaab drivits bort från riskerar kvinnor övergrepp från olika militära styrkor. Med militära styrkor avses i detta sammanhang SNAF, AMISOM och olika klanmiliser. Soldater inom SNAF är ansvariga

¹⁴ Internationell organisation i Nairobi (A), samtal 2013-10-23

¹⁵ Internationell organisation i Nairobi (E), samtal 2013-10-25

¹⁶ Internationell organisation i Nairobi (A), samtal 2013-10-23

¹⁷ Internationell organisation i Nairobi (F), samtal 2013-10-25

¹⁸ Internationell organisation i Nairobi (E), samtal 2013-10-25

för många övergrepp, men även AMISOM-soldaterna utgör en hotbild mot kvinnor. I Mogadishu utnyttjar de burundiska och ugandiska AMISOM-soldaterna kvinnor sexuellt. Vanligen går det till så att en tolk på AMISOM-basen ropar till sig en kvinna och undrar om hon är intresserad av ett jobb. Hon får sedan mat att äta på basen och uppgifter om att hon ska städa där. Vid nästa tillfälle kvinnan kommer till AMISOM-basen visas hon till en specifik befälhavare eller soldat. Det fungerar även fortsättningsvis så att varje kvinna är tilldelad en specifik man. Tolken ringer kvinnorna på mobilen och gör upp om en träff. I början får de vanligen äpplen, mjölk och fisk i konservburk medan det senare inte får någonting. En kvinna som blir gravid genom prostitutionen kastas normalt sett ut av maken. Hon förlorar då sina äldre barn till maken. Kvinnans klan kommer normalt sett inte att försvara henne i en sådan situation.¹⁹

Det finns i Mogadishu och Afgooye kvinnohus som kvinnorna kan stanna i som max i sex månader. Det finns planer på att starta ett sådant kvinnohus även i Baidoa. Där får de tillgång till medicinsk omvårdnad och psykosocialt stöd. De har tillgång till utbildning så att de ska kunna försörja sig själva. Det finns plats för 10-12 kvinnor åt gången i varje kvinnohus. Även därefter saknas dock klanskyddet för kvinnan. Kvinnorna bor därför "community based" för att få ett nätverk som kan ge ett visst skydd. Detta nätverk kommer att arbeta med gatekeepers i internflyktinglägren och gör besök där två – tre gånger per vecka. Dessa besök leder till en viss medvetenhet hos gatekeepers. Kvinnan placeras om möjligt i ett område där hon har sin klan men inte sin sub-klan. Hon får därigenom ett visst skydd men är fortsatt mycket utsatt, eftersom hon inte har tillgång till sitt klanskydd. För den kvinna som vill gå tillbaka till sin sub-klan kan man hjälpa till med förhandlingar om det.²⁰

Kvinnor som bor i de områdena där Etiopien har en militär närvaro har förmodligen en något bättre situation. De etiopiska soldaterna vållar inte så mycket problem för den kvinnliga lokalbefolkningen som soldaterna inom SNAF gör. Rapporteringen från området är dock bristfällig och det är svårt att veta hur det faktiskt förhåller sig.²¹

4.1. Lifos kommentar

Vad gäller mera information konsekvenserna för kvinnor av sex utanför äktenskapet hänvisas till annan rapportering, t.ex. till Lifos rapport *Kvinnor och barn i Somalia*²². Sammanfattningsvis är det stigmatiserande för en kvinna med en utomäktenskaplig graviditet och utomäktenskapliga barn och det leder till konsekvenser för kvinnan. Det kan innebära att kvinnan blir utsatt för våld från manliga familjemedlemmar eller släktingar. Det kan också innebära att hon blir utstött från klanen vilket i sin tur innebär att hon

¹⁹ Internationell organisation i Nairobi (E), samtal 2013-10-25

²⁰ Ibid

²¹ Ibid

²² Migrationsverket, *Kvinnor och barn i Somalia. Rapport från utredningsresa till Nairobi, Kenya och Mogadishu, Hargeisa och Bosaaso i Somalia i juni 2012*, 2013-06-05

kommer att sakna klanskydd. Hedersmord i betydelsen ett planerat mord på en familjemedlem eller släkting, oftast en kvinna, för att återställa familjens eller klanens heder som offret anses ha vanärat, förekommer dock inte i Somalia.²³

Lifos vill också förtydliga att det skydd som kan fås genom ett nätverk kvinnor emellan inte är detsamma som klanskydd. Det är i den diyabetalande subklanen som individen har sitt skydd. Att vara bosatt i ett område där ens klan finns, men vara förskjuten från subklanen, ger inte klanskydd. Lifos bedömer dock att man är något mindre utsatt i det område där klanen finns än att befinna sig i en helt annan klans område. Det skydd som fås av ett nätverk kvinnor emellan kan i det närmaste betraktas som en form av stöd och dessa kvinnor är hänvisade till myndigheterna för att få skydd. För mer information om hur myndigheterna fungerar och dess relation till klansystemet hänvisas till annan rapportering, t.ex. Lifos rapport *Myndigheter och klansystem i Somalia*.²⁴

5. Tvångsgiftermål till medlem i Al Shabaab

Det förekommer fortsatt att flickebarn utsätts för tvångsäktenskap med medlemmar i Al Shabaab.²⁵ Det förekommer dock mindre frekvent under 2013 än tidigare och av de fall som sker är majoriteten på landsbygden.²⁶ Det är ett sätt att belöna det stridande. Frun och eventuella barn flyttar med de stridande när de förflyttar sig vilket också förankrar de stridande till saken och milisen.²⁷ Fenomenet förekommer främst i de områden som kontrolleras av Al Shabaab och det är oklart om det pågår i områden som inte kontrolleras av Al Shabaab.²⁸

Tvångsäktenskapen kan gå till så att Al Shabaab ser en flicka som de vill ge till en av sina milismän och går till fadern och tvingar honom att samtycka till äktenskapet.²⁹

Det förekommer, men är sällsynt, att Al Shabaab gifter sig med en redan gift kvinna. Det kan ske när maken är borta från frun under en längre tid, tre månader.³⁰

Ingen av de källor Lifos talade med kände till huruvida tvångsäktenskap till Al Shabaab förekom i städer där Al Shabaab inte längre har kontrollen.

Det förekommer att de flickor som gifts bort med någon inom Al Shabaab överges när mannen förflyttar sig vidare med milisen. En källa uppgav att dessa övergivna fruar, ibland med små barn, kan återvända till sina familjer

²³ Ibid, sid. 17ff.

²⁴ Ibid

²⁵ Internationell organisation i Nairobi (B), samtal 2013-10-23

²⁶ Internationell organisation i Nairobi (E), samtal 2013-10-25

²⁷ Internationell organisation i Nairobi (B), samtal 2013-10-23

²⁸ Internationell organisation i Nairobi (A), samtal 2013-10-23

²⁹ Ibid

³⁰ NGO i Gedo (G), samtal 2013-10-25

som tar emot dem. De betraktas dock inte längre som attraktiva, men kan gifta sig med en annan man.³¹ En annan källa uppgav att dessa flickor som blivit tvångsvis bortgifta med Al Shabaab betraktas som sexslavar efter som äktenskapet inte accepteras av andra än av Al Shabaab. Därför tas inte flickorna emot av sina familjer om de skulle vilja komma tillbaka till dem.³² Dessa övergivna fruar mår ofta mycket dåligt.³³ Det är färre fruar till män inom Al Shabaab som överges nu.³⁴

5.1. Lifos kommentar

Lifos vill peka på det faktum att informationen om situationen i de områden som kontrolleras av Al Shabaab är begränsad och därför bör hanteras med försiktighet.

6. Könstympning

Al Shabaab har förbjudit könstympning och det finns ingen rapportering om att könstympning förekommer i de områden som Al Shabaab kontrollerar.³⁵

Den nya konstitutionen som antagits för Somalia förbjuder könstympning men implementeringen diskuteras fortfarande. Flickebarn som lever i områden som inte kontrolleras av Al Shabaab utsätts fortsatt för könstympning.³⁶

I Somaliland var 2012 ett lagförslag som förbjöd könstympning på gång, men det slutade med att könstympning med enbart metoden sunna³⁷ är tillåtet. Religionsministern har offentligt uttalat att han inte stympat sina döttrar och en annan minister har förklarat att han stympat de två äldsta men inte de yngre döttrarna. Det finns byar i Somaliland där man gjort ett offentligt uttalande med klanledare att könstympning inte längre ska utföras. Huruvida detta kommer att fungera är ännu oklart och får utvärderas om tre till fem år.³⁸

Puntland föreslår ett förbud av könstympning i alla former men inget beslut är fattat.³⁹

Det är svårt att veta hur stor andel av de somaliska flickorna som utsätts för könstympning, men förekomsten har minskat. Det finns en stark social press som kan verka åt båda håll. Dels kan föräldrar som inte könstympat

³¹ Ibid

³² Internationell organisation i Nairobi (E), samtal 2013-10-25

³³ NGO i Gedo (G), samtal 2013-10-25

³⁴ Internationell organisation i Nairobi (E), samtal 2013-10-25

³⁵ Ibid

³⁶ Ibid

³⁷ Information om olika metoder av könstympning se t.ex. Migrationsverket, *Kvinnor och barn i Somalia. Rapport från utredningsresa till Nairobi, Kenya och Mogadishu, Hargeisa och Bosaaso i Somalia i juni 2012*, 2013-06-05, bilaga 1

³⁸ Internationell organisation i Nairobi (E), samtal 2013-10-25

³⁹ Ibid

sina barn hävda att de gjort så gentemot samhället, men föräldrar som har könsstympat sina barn kan också i vissa sammanhang uppge det motsatta. Det är känt att den del familjer från diasporan återkommer till Somalia för att genomföra könsstympning på sina döttrar.⁴⁰

6.1. Lifos kommentar

Vid den utredningsresa som genomfördes av Lifos i juni 2012⁴¹ framkom att många av källorna vid frågan om hur stor andel av flickorna som könsstympades endast uppgav den andel som blivit könsstympade med infibulation. Vid följdfrågan om den andra andelen inte blivit könsstympade alls förklarades att de blivit könsstympade med en annan form, sunna. Lifos vill peka på vikten av att vid samtal med somalier vara vaksam på den skillnad i uppfattning om vad könsstympning är som finns mellan svensk kultur och lagstiftning och den somaliska kulturen för att undvika missförstånd avseende förekomsten av företeelsen eller enskilda individers utsatthet.

Lifos noterar att förekomsten av könsstympning, som tidigare omfattat näst intill samtliga flickebarn i Somalia, minskar och att ett arbete att förändra attityderna till företeelsen påbörjats i och med att det i delar av landet finns förbud. Lifos vill också fästa uppmärksamheten på att information om vem som beslutar om könsstympning av familjens döttrar finns i annan rapportering, t.ex. Lifos rapport *Kvinnor och barn i Somalia*⁴². Lifos noterar i den rapporten att det finns olika uppgifter om huruvida en mor som inte vill att dottern ska könsstympas kan skydda henne från ingreppet. Lifos bedömer att det på landsbygden torde vara mycket svårt för modern att skydda sin dotter från ett könsstympande ingrepp. Även i urbana områden kan det i praktiken vara svårt att motstå den sociala press från omgivningen som finns för att ett ingrepp i någon form ska utföras.

⁴⁰ Ibid

⁴¹ Migrationsverket, *Kvinnor och barn i Somalia. Rapport från utredningsresa till Nairobi, Kenya och Mogadishu, Hargeisa och Boosaaso i Somalia i juni 2012*, 2013-06-05, s 23ff

⁴² Ibid

Källförteckning

Elektroniska källor

Landinfo, *Temanotat Somalia: Beskyttelse og Konfliktløsningsmekanismer*, 2012-07-06

<http://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=28910>

(hämtad 2014-01-16)

Migrationsverket, *Kvinnor och barn i Somalia. Rapport från utredningsresa till Nairobi, Kenya och Mogadishu, Hargeisa och Bosaaso i Somalia i juni 2012*, 2013-06-05

<http://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=30432>

(hämtad 2014-01-10)

Migrationsverket, *Myndigheter och klansystem i Somalia. Rapport från utredningsresa till Nairobi, Kenya samt Mogadishu, Hargeisa och Bosaaso i Somalia i juni 2012*, 2012-11-30

<http://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=29006>

(hämtad 2014-01-10)

Migrationsverket, *Government and Clan system in Somalia. Report from Fact Finding Mission to Nairobi, Kenya, and Mogadishu, Hargeisa and Bosaaso in Somalia in June 2012*, 2013-03-05

<http://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=29575>

(hämtad 2014-01-10)

Oxfam Novib, Danish Refugee Council. *DRC, The predicament of the 'Oday' - The role of traditional structures in security, rights, law and development in Somalia*, 2006-11-01

<http://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=17557>

(hämtad 2014-01-15)

Muntliga källor

Internationell organisation i Nairobi (A), samtal i Nairobi 2013-10-23

Internationell organisation i Nairobi (B), samtal i Nairobi 2013-10-23

Internationell organisation i Nairobi (E), samtal i Nairobi 2013-10-25

Internationell organisation i Nairobi (F), samtal i Nairobi 2013-10-25

Internationell organisation i Hargeisa (K), samtal i Hargiesa 2012-06-14

Jama, Mohamed, chef Legal Clinic Hargeisa, samtal i Hargeisa 2012-06-14